

واکاوی اثرات گردشگری کشاورزی بر توسعه اقتصاد محلی مبتنی بر مزارع زعفران (مطالعه موردی: دهستان دربقاضی شهرستان نیشابور)

فرهاد جوان^{۱*}، نازنین نعیم‌آبادی^۲، سیروس حجت‌شمامی^۳

۱- دکتری گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

۲- دکتری گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

۳- دانشجوی دکتری گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

*نویسنده مسئول: [Email: farhad.javan91@yahoo.com](mailto:farhad.javan91@yahoo.com)

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۰/۰۶؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۰۱

چکیده

گردشگری کشاورزی می‌تواند به عنوان یکی از عرصه‌های تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی مدنظر قرار گیرد، در این راستا، پژوهش حاضر به دنبال واکاوی اثرات گردشگری کشاورزی بر توسعه اقتصاد محلی مبتنی بر مزارع زعفران در دهستان دربقاضی شهرستان نیشابور می‌باشد. روش تحقیق توصیفی و تحلیلی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای، اسنادی و میدانی می‌باشد. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز از نرم‌افزار SPSS و مدل الکترون فازی استفاده شد. در مطالعه همبستگی بین اثرات گردشگری کشاورزی و توسعه اقتصادی روستاهای دهستان دربقاضی، بررسی مقادیر ضریب همبستگی اسپیرمن نشان داد که بین متغیر مستقل (گردشگری کشاورزی) با توسعه اقتصادی روستاهای دهستان دربقاضی رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد. همچنین ضرایب بتا در تحلیل رگرسیون نشان داد که در بین گویه‌های توسعه اقتصادی وارد شده به معادله رگرسیون، سهم گردشگری کشاورزی در تنوع و ثبات در ایجاد اشتغال بیشتر از سایر گویه‌های توسعه اقتصادی می‌باشد، در ادامه نیز نتایج تحلیل مسیر نشان داد، هر یازده گویه در سطح $p=0/000$ (۹۹ درصد اطمینان) رابطه غیرمستقیمی با گردشگری کشاورزی داشتند. در نهایت به منظور مطالعه عمیق‌تر تحلیل فضایی توسعه اقتصادی روستاهای دهستان دربقاضی با تاکید بر گردشگری کشاورزی در هر یک از روستاها از مدل الکترون استفاده گردید. نتایج نشان داد، روستای خوجان با ماتریس به دست آمده ۵، بالاترین میزان توسعه اقتصادی را به خود اختصاص داده است، و روستاهای دیگر نیز به ترتیب، جعفرآباد و روح‌آباد، کاریز صباح با ماتریس ۳، شادمانه، کاریزک، جیلو، نوروزآباد با ماتریس ۲، در نهایت روستاهای بحرود و حقیه با ماتریس ۱، بالاترین و پایین‌ترین میزان توسعه اقتصادی را با تاکید بر گردشگری کشاورزی (زعفران) به خود اختصاص داده‌اند. پیشنهاد می‌شود که سازمان‌های مسئول در جهت توسعه و شاخه شدن مزارع گردشگری زعفران به عنوان بنگاه‌های زودبازده در راستای تسهیلات بانکی و حمایت‌های بخش خصوصی همکاری و مشارکت داشته باشند.

واژه‌های کلیدی: گردشگری کشاورزی، زعفران، توسعه اقتصادی، دهستان دربقاضی نیشابور.

مقدمه

توسعه روستایی علیرغم تمام کوشش‌ها و تلاش‌ها، آن چنان که باید و شاید با موفقیت همراه نبوده و راهبردهای گذشته نتوانسته است، مسائلی نظیر فقر و اشتغال را به طور کامل رفع نمایند (Yang, 2012). بدین خاطر در سال‌های اخیر در مزارع کوچک و خانوادگی، کشاورزان به دلیل افزایش هزینه‌ها، نوسانات قیمت محصولات و... (Yagiue, 2002; Pacucci, 2005)، جهت یافتن شغلی جایگزین مجبور به ترک مزارع خود شده‌اند. به عبارتی امروزه دیگر کشاورزی صرف و پرداختن به فعالیت‌های سنتی آن، نمی‌تواند جوابگوی نیازهای جوامع روستایی باشد و توسعه نیافتگی، مسائل و مشکلات نواحی روستایی نیز روز به روز افزایش یافته و حتی به شهر نیز منتقل می‌شوند (Norozzi & Fathi, 2018). از طرفی، این بخش به علت وقوع خشکسالی‌های شدید، استخراج بی‌رویه آب‌های زیرزمینی و همچنین افزایش مصرف آب، با نگرانی‌ها و چالش‌هایی رو به رو است (Shahdost & Ahmadvand, 2020). از این رو، سیاستگذاران در راستای تنوع بخشی به فعالیت‌ها، گردشگری را به عنوان یکی از رهیافت‌های موثر در تجدید حیات مناطق روستایی معرفی نموده‌اند (Rasoulimabesh & Ionik, 2015). امروزه گردشگری یکی از پر رونق‌ترین فعالیت‌های اقتصادی جهان است. این صنعت را اکنون در بسیاری از کشورها با رشد سریعتر نسبت به سایر بخش‌های اقتصادی و با ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، یک صنعت پیشرو تلقی کرده (گردشگری صادرات نامرئی می‌شود) و از جایگاه بسیار مهمی برخوردار است که اقتصاددانان آن را سرمایه‌ای ارزشمند می‌دانند که می‌توان با صرف هزینه پایین، بهره‌وری پرسود و دائمی را از آن انتظار داشت. براساس پیش‌بینی کارشناسان در آینده نزدیک گردشگری با دراختیار قرار گرفتن فناوری پیشرفته و با توجه به رویکرد کشورها، رتبه اول درآمدزایی ارزی را در کشورهای جهان به خود اختصاص خواهد داد. به طوری که بسیاری از کشورها از این رهیافت توانسته‌اند وضعیت خویش را تا حد درخور توجهی بهبود بخشیده و بسیاری از مشکلات خود از قبیل بیکاری، پایین بودن سطح درآمد، سرانه و کمبود درآمد ارزی را

کاهش دهند و به لحاظ درآمدزایی فراوان آن، سرمایه‌گذاری زیادی را به این بخش اختصاص دهند (Tremblay, 2006). در این راستا، فعالیت‌های گردشگری باید با ساختار و علایق خانواده‌های روستایی منطبق باشد (Karimi, 2014)، لذا یکی از رهیافت‌های متناسب با شرایط مناطق روستایی، گردشگری کشاورزی است (McGehee, 2007). این رهیافت علاوه بر ایجاد فرصت‌های جدید شغلی می‌تواند ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی را در مناطق ارتقاء دهد (Ghasemi & Hamzah, 2014)، و درآمد اضافی برای کشاورزان به ارمغان بیاورد (Barbieri, 2013). از سوی دیگر می‌تواند تجربه گردشگری مزارع محور را برای بازدیدکنندگانی که به دنبال مهمان‌نوازی سنتی روسایی و دسترسی به طبیعت، گشت و گذار و تجارت فرهنگی هستند، فراهم نماید (Karimi, 2014). در واقع گردشگری کشاورزی، از جمله راهبردهایی است که در چند دهه اخیر برای توسعه روستایی مطرح شده است. اکثر کشورهای جهان نیز این نوع گردشگری را به عنوان راهبردی نوین برای توسعه اجتماعی، اقتصادی و احیاء و بازسازی نواحی روستایی مدنظر قرار داده‌اند (Su, 2011). به عبارت دیگر، گردشگری کشاورزی می‌تواند از طریق تحریک و تشویق روستاییان به عرضه محصولات و خدمات بخش کشاورزی به گردشگران مانند چشم‌انداز، تورهای مزرعه، آماده‌سازی سایت‌ها در جوار قطعات زراعی جهت گذراندن اوقات فراغت، سبب رونق بخش کشاورزی شود. در واقع محصول کشاورزی، خود می‌تواند به عنوان یک محصول گردشگری مورد توجه قرار گیرد (Anabestani & Mozaffari, 2016). در واقع گردشگری کشاورزی به دنبال مشارکت و دخالت مسئولان گردشگران در فعالیت‌های کشاورزی است که در نهایت حاصل آن ایجاد فرصت‌های شغلی افزایش سود کشاورزی، بهبود کیفیت زندگی کشاورز، آگاهی مصرف‌کنندگان از خواص محصولات محلی و ارتقاء سلامت جامعه، حفظ آیین و سنن محلی، حفاظت از زیستگاه‌های طبیعی با شیوه‌های مختلف می‌تواند یک درآمد مکمل را از گردشگری به دست آورند و در صورت نتیجه بخش بودن این فعالیت‌ها ممکن است بالاخره جانشین کشاورزی به عنوان یکی از درآمدهای اصلی شده و به تجارتی سودآور در مناطق روستایی بدل گردند.

راهبردی برتر در تأمین پارامترهای اساسی توسعه روستایی تلقی می‌گردد. بنابراین با توجه به موارد گفته شده، هدف پژوهش حاضر، بررسی اثرات گردشگری کشاورزی با تأکید بر زعفران بر توسعه اقتصادی روستا-های دهستان دربقاضی شهرستان نیشابور است. در این راستا، سؤالی که در این مطالعه مورد بررسی قرار می‌گیرد به این صورت است، به چه میزان گردشگری کشاورزی با تأکید بر زعفران در توسعه اقتصادی روستاهای دربقاضی تاثیر داشته است؟ همچنین متناسب با سؤال این پژوهش فرضیه مطرح شده عبارت اند از: به نظر می‌رسد گردشگری کشاورزی با تأکید بر زعفران در توسعه اقتصادی روستاهای دهستان دربقاضی تاثیر زیادی داشته است.

از آنجا که در حوزه مطالعات مرتبط با گردشگری کشاورزی و توسعه اقتصادی روستا، مطالعات متعددی در سطوح داخلی و بین‌المللی صورت گرفته است، لذا در ادامه نیز به نتایج برخی از مطالعات پرداخته شده است: خسروی و همکاران (Khosravi et al., 2012) در پژوهشی با عنوان نقش گردشگری کشاورزی در توسعه پایدار مناطق روستایی در منطقه نمونه گردشگری پیربرکان، اشاره داشتند که شرایط طبیعی، همجواری با رودخانه زاینده‌رود، فعالیت‌های جذاب کشاورزی و... سبب شده تا سرمایه‌گذاری در گردشگری کشاورزی امری مهم و مفید تلقی شود. مطیعی لنگرودی و حیدری (Motiei Langrodi & Heydari, 2013) در پژوهشی تحت عنوان، تبیین قابلیت‌های گردشگری کشاورزی بر اساس دیدگاه گردشگران در دهستان بلده شهرستان تنکابن، به این نتایج دست یافتند که منطقه مورد مطالعه از توان بالایی برای توسعه گردشگری کشاورزی برخوردار بوده و گردشگران تمایل زیادی برای حضور در اراضی، جهت گذران اوقات فراغت دارند. امیری و همکاران (Amiri et al., 2016) در پژوهشی تحت عنوان، ارائه یک مدل مفهومی به منظور بررسی تاثیر گردشگری کشاورزی بر توسعه کارآفرینی روستایی، به این نتایج دست یافتند، گردشگری کشاورزی بر چهار بعد روستا، کشاورز، مزرعه و گردشگر از طریق اثرات اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، زیست‌محیطی بر توسعه کارآفرینی روستایی اثر گذار است. علوی زاده و همکاران (Alavizadeh et al., 2016) در پژوهشی تحت عنوان، اثرات کشت زعفران در پایداری اقتصادی روستاهای

کشاورزان نیز می‌توانند با ایجاد شرایط جهت گردشگران و توزیع گردشگران در فضای باز مزرعه و ایجاد فرصت آموزش به گردشگران علاقمند به یادگیری اصول کشاورزی به صورت عملی و کاربردی، فعالیت اقتصادی خود را گسترده‌تر سازند (Eftekhari & Ghaderi, 2002). بنابراین بسیاری از محققان، گردشگری کشاورزی را به عنوان راهی برای توسعه روستا در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، زیست و محیطی و... پیشنهاد می‌دهند. در این راستا، یکی از محصولات کشاورزی در کشور ایران که همواره گردشگران متفاوتی را از سوی اقصی نقاط ایران و خارج کشور پذیرا می‌باشد، زعفران می‌باشد. زعفران یکی از محصولات ارزشمند کشاورزی است که علاوه بر زیبایی خود از لحاظ اقتصادی دارای ارزش افزوده بسیار بالایی است. نخستین زعفران-زارهای جهان توسط ایرانیان در ایالت باستانی ماد در نواحی الوند و دامنه‌های زاگرس ایجاد شد. بعدها به دیگر نواحی زعفران خیز گذشته و جدید ایران و نیز سایر نقاط دنیا شیوع پیدا کرده است (Abrishami, 2004). زعفران یکی از گیاهان استثنایی است که در عین نیاز کم به آب، از بازده اقتصادی و ارزش‌آوری خوبی برخوردار است و با توجه به محرومیت بخش‌های قابل توجهی از خراسان، یکی از عواملی که باعث دلگرمی و ماندگاری کشاورزان سخت‌کوش و مقاوم این منطقه شده، زراعت زعفران می‌باشد (Asghari Lafamejani et al, 2015). در این راستا، اغلب مناطق کشور به علت نیاز آبی کم این محصول و سازگاری مناسب آن با شرایط محیطی، برای کشت آن مبادرت می‌ورزند. با توجه به اینکه نیشابور در یک منطقه خشک و نیمه خشک است و شرایط مناسب کشت زعفران را دارد، روستاهای دهستان دربقاضی این شهرستان به کشت زعفران مبادرت کرده‌اند، و با توجه به اهمیت بسیار زیاد محصول زعفران از جنبه‌های گوناگون، نظیر بهره‌وری بالای آن در مقایسه با سایر محصولات کشاورزی، اشتغال روستاییان و جلوگیری از مهاجرت آن-ها، درآمدزایی آن نسبت به سایر محصولات کشاورزی و همچنین از لحاظ توسعه صادرات این محصول غیرنفتی، می‌توان زعفران را در این دهستان به عنوان یک محصول فوق استراتژیک نام برد. همچنین با توجه به رشد جوامع روستایی و تنگناهای مربوط به اشتغال در روستا، لزوم بررسی دقیق گردشگری کشاورزی با تأکید بر طلای سرخ (زعفران)، به دلیل اثرات مطلوب اقتصادی به مثابه

دهستان دربقاضی شهرستان نیشابور به این نتایج دست یافتند، از بین ده روستای مورد مطالعه، روستاهای بحرودی و جیلو و خوجان و نوروزآباد از پایداری کم، روستای روح‌آباد، حقیه و شادمیانه و کاریزک و همچنین روستاهای باغ جعفرآباد و کاریز صباح از پایداری متوسطی برخوردار هستند. در پایان نیز، در راستای نتایج این پژوهش پیشنهادی مبتنی بر حفظ اشتغال در منطقه و حمایت از زعفران‌کاران منطقه برای ترغیب کشت زعفران و پایداری روستاهای مورد مطالعه ذکر شده است. رضایی و همکاران (Rezaei et al., 2019) در پژوهشی تحت عنوان، ارزیابی جایگاه گردشگری در اقتصاد روستایی در دهستان مریدان در شهرستان لنگرود به این نتایج دست یافتند، تاثیرپذیری گردشگری بر شاخص اشتغال، با میانگین $4/7$ و در شاخص افزایش درآمد با میانگین $4/42$ حاکی از تاثیرات مثبت گردشگری است. لذا ایجاد زمینه‌های اشتغال، افزایش سطح درآمد خانوار-های محلی، جلوگیری از مهاجرت جوانان و تنوع فعالیت-های اقتصادی در ناحیه، از مهمترین اثرات اقتصادی گردشگری روستایی در این دهستان ارزیابی می‌گردد. شیرزادی لسکوکلاهی و جلالی (Shirzadi Laskookalayeh & Jalali, 2019)، در پژوهشی تحت عنوان، بررسی راهبردی پتانسیل‌های اگروتوریسم زعفران (مطالعه موردی: شهر تربت حیدریه)، به این نتایج دست یافتند، عامل قوت منطقه در بین سایر عوامل و در میان زیرمعیارهای عامل قوت، مزارع زیبای زعفران بالاترین اهمیت را در دستیابی به هدف مطالعه بر اساس دو دیدگاه کشاورزان و کارشناسان دارد. همچنین نتایج تجزیه و تحلیل ماتریس راهبردی کمی نیز نشان داد که برای توسعه گردشگری زعفران شهرستان تربت حیدریه و شناساندن بیشتر و بهتر این محصول، استراتژی محافظه کارانه با نمره $0/156$ بالاترین رتبه را از نظر کشاورزان داشته و جذاب‌ترین راهبرد شناسایی شده است. بوزرجومهری و همکاران (Bozarjomheri et al., 2018) در پژوهشی تحت عنوان، نقش و جایگاه گردشگری کشاورزی در توسعه روستایی، به این نتایج دست یافتند، یکی از مهمترین راه‌حل‌ها برای کاستن از مشکلات گردشگری کشاورزی و افزودن بر مزایای بالقوه آن، مشارکت است. هم مشارکت در میان جوامع محلی و هم مشارکت و سهام شدن جوامع محلی در کنار مدیران و برنامه‌ریزان. نوروزی و فتحی (Norozei & Fathi, 2018) در پژوهشی تحت عنوان، ارزیابی توانمندی‌های توسعه گردشگری کشاورزی و تعیین میزان پذیرش آن در جامعه هدف (کشاورزان و گردشگران) در شهرستان لنجان، به این نتایج دست یافتند، بخش کشاورزی شهرستان لنجان در پذیرش کشاورزی کشاورزی در گویه‌های منتخب در این زمینه را دارد و نگرش و میزان پذیرش کشاورزان و گردشگران منطقه در اکثر گویه‌های مربوط به جشنواره‌ها، فعالیت‌های زراعی و باغی مثبت است. با این وجود میزان پذیرش کشاورزان در رابطه با آموزش و فعالیت‌های دام و طیور به گردشگران، کم بوده است. والی و همکاران (Valie et al., 2020) در پژوهشی تحت عنوان تحلیل توان‌های گردشگری کشاورزی نواحی روستایی (مطالعه موردی: بخش دینور، شهرستان صحنه)، به این نتایج دست یافتند، عوامل محیطی و طبیعی، فرهنگی و اجتماعی، اقتصادی در روستاهای مورد مطالعه توان این را دارند که گردشگری کشاورزی را در منطقه توسعه بدهند. همچنین بر اساس یافته‌های به دست آمده مولفه تمایل به اقامت شبانه در صورت وجود اقامتگاه در مزارع، کمترین رتبه و مولفه تمایل به خرید گیاهان دارویی از بخش دینور و شهر صحنه بیشترین رتبه یعنی بیشترین ظرفیت را برای توسعه گردشگری کشاورزی بخش دینور از دیدگاه گردشگران دارا است. گارد و گهی (Gard & Gehee., 2007) طی پژوهشی در جوامع روستایی ایالات متحده، ضمن اشاره به آنکه گردشگری کشاورزی در حال رشد و به عنوان شکلی از اشکال متنوع کشاورزی است، با هدف قرار دادن تاثیر گردشگری کشاورزی در ذی‌نفعان مختلف، استراتژی‌های خاصی را برای بهبود و موفقیت گردشگری کشاورزی توصیه کرده‌اند که می‌تواند به عنوان ابزار پشتیبانی برای کارآفرینی مزارع، بهبود کیفیت زندگی و پایداری اقتصادی باشد. باربیری و تیو (Barbieri & Tew, 2012) در یک مطالعه به بررسی منافع حاصل از گردشگری کشاورزی و اهمیت آن در مزارع کشاورزی، که دارای بازدید کننده برای تفریح در این مزارع بودند پرداخته‌اند، نتایج نشان داد که گردشگری کشاورزی به عنوان مهم‌ترین موضوع برای اهداف مرتبط با بازار و نقش اقتصادی گردشگری کشاورزی است و نه تنها از نظر افزایش سواد، بلکه به عنوان یک ابزار مهم بازاریابی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته می‌شود. سونگخالا (Songkhla, 2012) در

دهستان دربقاضی شهرستان نیشابور به این نتایج دست یافتند، از بین ده روستای مورد مطالعه، روستاهای بحرودی و جیلو و خوجان و نوروزآباد از پایداری کم، روستای روح‌آباد، حقیه و شادمیانه و کاریزک و همچنین روستاهای باغ جعفرآباد و کاریز صباح از پایداری متوسطی برخوردار هستند. در پایان نیز، در راستای نتایج این پژوهش پیشنهادی مبتنی بر حفظ اشتغال در منطقه و حمایت از زعفران‌کاران منطقه برای ترغیب کشت زعفران و پایداری روستاهای مورد مطالعه ذکر شده است. رضایی و همکاران (Rezaei et al., 2019) در پژوهشی تحت عنوان، ارزیابی جایگاه گردشگری در اقتصاد روستایی در دهستان مریدان در شهرستان لنگرود به این نتایج دست یافتند، تاثیرپذیری گردشگری بر شاخص اشتغال، با میانگین $4/7$ و در شاخص افزایش درآمد با میانگین $4/42$ حاکی از تاثیرات مثبت گردشگری است. لذا ایجاد زمینه‌های اشتغال، افزایش سطح درآمد خانوار-های محلی، جلوگیری از مهاجرت جوانان و تنوع فعالیت-های اقتصادی در ناحیه، از مهمترین اثرات اقتصادی گردشگری روستایی در این دهستان ارزیابی می‌گردد. شیرزادی لسکوکلاهی و جلالی (Shirzadi Laskookalayeh & Jalali, 2019)، در پژوهشی تحت عنوان، بررسی راهبردی پتانسیل‌های اگروتوریسم زعفران (مطالعه موردی: شهر تربت حیدریه)، به این نتایج دست یافتند، عامل قوت منطقه در بین سایر عوامل و در میان زیرمعیارهای عامل قوت، مزارع زیبای زعفران بالاترین اهمیت را در دستیابی به هدف مطالعه بر اساس دو دیدگاه کشاورزان و کارشناسان دارد. همچنین نتایج تجزیه و تحلیل ماتریس راهبردی کمی نیز نشان داد که برای توسعه گردشگری زعفران شهرستان تربت حیدریه و شناساندن بیشتر و بهتر این محصول، استراتژی محافظه کارانه با نمره $0/156$ بالاترین رتبه را از نظر کشاورزان داشته و جذاب‌ترین راهبرد شناسایی شده است. بوزرجومهری و همکاران (Bozarjomheri et al., 2018) در پژوهشی تحت عنوان، نقش و جایگاه گردشگری کشاورزی در توسعه روستایی، به این نتایج دست یافتند، یکی از مهمترین راه‌حل‌ها برای کاستن از مشکلات گردشگری کشاورزی و افزودن بر مزایای بالقوه آن، مشارکت است. هم مشارکت در میان جوامع محلی و هم مشارکت و سهام شدن جوامع محلی در کنار مدیران و برنامه‌ریزان. نوروزی و فتحی (Norozei & Fathi, 2018) در پژوهشی تحت عنوان، ارزیابی توانمندی‌های توسعه گردشگری کشاورزی و تعیین میزان پذیرش آن در جامعه هدف (کشاورزان و گردشگران) در شهرستان لنجان، به این نتایج دست یافتند، بخش کشاورزی شهرستان لنجان در پذیرش کشاورزی کشاورزی در گویه‌های منتخب در این زمینه را دارد و نگرش و میزان پذیرش کشاورزان و گردشگران منطقه در اکثر گویه‌های مربوط به جشنواره‌ها، فعالیت‌های زراعی و باغی مثبت است. با این وجود میزان پذیرش کشاورزان در رابطه با آموزش و فعالیت‌های دام و طیور به گردشگران، کم بوده است. والی و همکاران (Valie et al., 2020) در پژوهشی تحت عنوان تحلیل توان‌های گردشگری کشاورزی نواحی روستایی (مطالعه موردی: بخش دینور، شهرستان صحنه)، به این نتایج دست یافتند، عوامل محیطی و طبیعی، فرهنگی و اجتماعی، اقتصادی در روستاهای مورد مطالعه توان این را دارند که گردشگری کشاورزی را در منطقه توسعه بدهند. همچنین بر اساس یافته‌های به دست آمده مولفه تمایل به اقامت شبانه در صورت وجود اقامتگاه در مزارع، کمترین رتبه و مولفه تمایل به خرید گیاهان دارویی از بخش دینور و شهر صحنه بیشترین رتبه یعنی بیشترین ظرفیت را برای توسعه گردشگری کشاورزی بخش دینور از دیدگاه گردشگران دارا است. گارد و گهی (Gard & Gehee., 2007) طی پژوهشی در جوامع روستایی ایالات متحده، ضمن اشاره به آنکه گردشگری کشاورزی در حال رشد و به عنوان شکلی از اشکال متنوع کشاورزی است، با هدف قرار دادن تاثیر گردشگری کشاورزی در ذی‌نفعان مختلف، استراتژی‌های خاصی را برای بهبود و موفقیت گردشگری کشاورزی توصیه کرده‌اند که می‌تواند به عنوان ابزار پشتیبانی برای کارآفرینی مزارع، بهبود کیفیت زندگی و پایداری اقتصادی باشد. باربیری و تیو (Barbieri & Tew, 2012) در یک مطالعه به بررسی منافع حاصل از گردشگری کشاورزی و اهمیت آن در مزارع کشاورزی، که دارای بازدید کننده برای تفریح در این مزارع بودند پرداخته‌اند، نتایج نشان داد که گردشگری کشاورزی به عنوان مهم‌ترین موضوع برای اهداف مرتبط با بازار و نقش اقتصادی گردشگری کشاورزی است و نه تنها از نظر افزایش سواد، بلکه به عنوان یک ابزار مهم بازاریابی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته می‌شود. سونگخالا (Songkhla, 2012) در

کشاورزی در این مفهوم، شکل دشوار ولی در عین حال بسیار آرزومندانه به نظر می‌رسد. دومین ویژگی مربوط به کیفیت گردشگری کشاورزی در مقایسه با گردشگری مرسوم امکان اقناع نیازهای شناختی انسان در درون فرایند تولید مزرعه یا قوم‌نگار است، سومین ویژگی گردشگری کشاورزی امکان اقناع نیازهای احساسی انسان از قبیل ارتباط مستقیم یا حیوانات اهلی، تولیدات گیاهی و محصولات فراوری شده و نیاز به تجربه رویایی حومه شهر و هوای روستا است (Varmazyari, 2013). در پژوهش حاضر آنچه حائز اهمیت می‌باشد، ارتباط بین گردشگری کشاورزی و توسعه روستایی در ابعاد اقتصادی می‌باشد. در بعد اقتصادی گردشگری کشاورزی می‌تواند به افزایش شغل، سود کشاورزی و درآمد خانواده منجر گردد، همچنین باعث بازاریابی دیگر محصولات مزرعه گردد (Barbieri, 2013; McGehee, 2007, Yang, 2012). همچنین مطالعات نشان داده است که در زمان بحران اقتصادی، مانند کاهش تولیدات کشاورزی و یا کاهش قیمت محصولات، افزایش ورود گردشگران کشاورزی ممکن است راهی برای ایجاد درآمد جایگزین یا مکمل برای خانواده‌های کشاورز باشد (Fisher, 2006; Nickerson et al, 2001). این در حالی است که تمرکز اصلی بر تولیدات کشاورزی است (Fisher, 2006; Veeck et al, 2006). در فعالیت خدماتی گردشگری کشاورزی جای فعالیت‌های تولیدی را نمی‌گیرد، بلکه درآمد کشاورزان را تکمیل می‌کند و آنان را در همان سبک زندگی کشاورزان را ارتقاء می‌دهد. در واقع گردشگری کشاورزی فرصتی را برای حمایت عمومی از نواحی روستایی فراهم می‌نماید (Varmazyari, 2013). از طرف دیگر گردشگری کشاورزی می‌تواند علاوه بر افزایش درآمد خانوارهای کشاورز به ایجاد اشتغال برای جامعه محلی منجر گردد از قبیل احداث مغازه‌های جدید، رستوران‌ها و ... (Lobo et al., 1999).

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از حیث روش تحقیق به صورت کمی و از لحاظ روش گردآوری اطلاعات، توصیفی و تحلیلی است. برای گردآوری اطلاعات در بخش نظری از روش اسنادی و در بخش میدانی از روش پیمایشی مبتنی بر مصاحبه و پرسشنامه بهره گرفته شده است. این تحقیق به دنبال تحلیل اثرات

پژوهشی تحت عنوان نقش گردشگری کشاورزی بر افزایش اشتغال روستاییان تایلند به این نتایج دست یافتند که میزان درآمدی که کشاورزان از بخش گردشگری کشاورزی از مزرعه به دست آورده‌اند بیشتر از درآمدی است که از همان مزرعه، بابت فروش محصولات کشاورزی نصیبشان شده است. اول و علیپور (Olyaa & Alipour, 2014) در پژوهشی تحت عنوان، پروژه گردشگری کارآفرینی از طریق اجرای گردشگری کشاورزی، به این نتایج دست یافتند، تاثیر گردشگری کشاورزی بر ایجاد شغل، کاهش مهاجرت، پایداری زیست محیطی و حفاظت از محیط است. همچنین این پژوهش نشان داد که اگر سیاست‌های بخش دولتی در راستای توسعه گردشگری کشاورزی باشد، رفاه در مناطق محروم مرزنشین افزایش خواهد داشت.

گردشگری کشاورزی پدیده نسبتاً جدیدی نیست، در اوایل قرن ۲۰ ظهور پیدا کرد ولی در اوایل دهه ۱۹۷۰ مورد توجه جدی قرار گرفت (Barbieri & Tew, 2012)، در منابع مختلف از گردشگری تعاریف متفاوتی شده است: دیوس (Dayves, 2004) گردشگری کشاورزی را به عنوان یک بخش از صنعت گردشگری معرفی می‌کند که بر کشاورزی، زمین، ساختمان، غذا، محصولات فیبری و یک روش زندگی متمرکز است، یا گردشگری کشاورزی را به عنوان یک فعالیت اقتصادی در یک مزرعه، مرتع یا یک زمین کشاورزی که برای تفریح بازدید کنندگان هدایت شده است معرفی می‌کند که برای مالک درآمد بیشتری را به همراه می‌آورد (Jolay, 2004). گردشگری کشاورزی را فعالیتی تجاری در مزارع کشاورزی یا مراکز دامپروری به منظور تفریح و آموزش بازدیدکنندگان و تولید درآمد اضافی برای مالکان تعریف می‌کند و معتقد است گردشگری کشاورزی شامل انواع فعالیت‌ها نظیر برپایی غرفه‌ها و فروشگاه‌های کشاورزی، تورهای کشاورزی، کلاس‌های آموزشی در مزارع، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها، باغ‌های پذیرایی و مهمانی، کمپ‌های کشاورزی، برپایی مراسم و رقص‌های محلی، شکار و ماهی‌گیری و غیره است (Lobo et al., 1999) سه ویژگی را برای گردشگری کشاورزی بر شمرده‌اند که از گردشگری متداول متمایز می‌کند. اولین ویژگی امکان اقناع افراد از طریق مشارکت عملی در فرایند تولید غذا در زندگی خانوار روستایی و در یک جامعه روستایی است (Rezvani et al., 2016). این شکل از گردشگری

در راستای روشن شدن میزان اثرات گردشگری کشاورزی با تاکید بر زعفران در توسعه اقتصادی روستاهای دهستان دربقاضی، مقدار پایایی آن نیز تعیین شد. اعتبار روایی این پژوهش بر اساس اعتبار محتوایی است. اعتبار محتوایی یک آزمون، معمولاً توسط افرادی متخصص در موضوع مورد مطالعه تعیین می‌شود. برای افزایش اعتبار این پژوهش، پرسشنامه تهیه شده در اختیار تعدادی از اساتید متخصص (توسعه روستایی، گردشگری و کشاورزی)، قرار داده شده تا مطالعه نموده و نظر خود را بیان نمایند. در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ از بسته نرم‌افزاری SPSS محاسبه گردید. دامنه آلفای کرونباخ می‌تواند بین صفر تا یک باشد. هرچه آلفای کرونباخ به سمت ۱ میل کند پایایی بیشتر است. اگر آلفای کرونباخ کمتر از ۰/۵ باشد ابزار کار فاقد پایایی است. آلفای کرونباخ ۰/۵ تا ۰/۷ پایایی متوسط و قابل قبول را دارد. در این پژوهش پرسشنامه با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۱۴، از پایایی قابل قبولی برخوردار است. در نهایت قابل ذکر است جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار SPSS و مدل الکره فازی استفاده گردیده شد. در ادامه نیز روش مدل الکره فازی به شرح ذیل مطرح می‌گردد. در روش الکره در قالب اعداد فازی دوزنقه‌ای استفاده شده است. اعداد فازی به صورت سلیقه‌ای بیان می‌شوند که در این پژوهش اعدادی بین ۰ تا ۱۰ در نظر گرفته شده‌اند. برای تبدیل اعداد خام به اعداد فازی، از تابع نرمال‌سازی نرم اقلیدسی استفاده شده و سپس ماتریس موزون تشکیل گردید. به علت محاسبات گسترده مقایسات بین اعداد فازی، از روش میانگین جهت تبدیل اعداد فازی به اعداد قطعی (دیفازی) استفاده گردید؛ تابع دیفازی سازی از طریق روش میانگین به صورت زیر است. در گام بعدی پس از تشکیل مجموعه‌های هم‌هنگی و ناهم‌هنگی، ماتریس‌های هم‌هنگی و ناهم‌هنگی محاسبه شد، و سپس بر اساس ماتریس‌های بولینی F و G، ماتریس چیرگی نهایی H تشکیل شد و روستاهای دهستان دربقاضی از لحاظ شاخص‌های توسعه اقتصادی با تاکید بر گردشگری کشاورزی با یکدیگر مقایسه و رتبه‌بندی شدند. جدول (۱).

گردشگری کشاورزی با تاکید بر زعفران در توسعه اقتصادی روستاهای دهستان دربقاضی شهرستان نیشابور می‌باشد. داده‌های اولیه از طریق نمونه‌گیری خانوار، روش‌های مبتنی بر مصاحبه‌های میدانی جمع‌آوری شده است. برای تولید داده‌های مورد نیاز از منابع اولیه، از رویکردهای روش‌شناختی میدانی استفاده شد. این روش شامل تکمیل پرسشنامه ساختار یافته از واحدهای تحلیل ساکنان جوامع محلی روستاهای دهستان دربقاضی، مصاحبه با مردم محلی، مشاهده موضوعات در محدوده‌های سکونتگاه‌های روستایی، مصاحبه با متخصصان و افراد نخبه و آگاه در زمینه مورد مطالعه است. تکمیل پرسشنامه نیز به دو شیوه انجام شد: الف) تکمیل پرسشنامه توأم با مصاحبه، معمولاً این نوع استفاده از پرسشنامه درباره خانوارهایی به کار گرفته شد که سطح سواد آنها نسبتاً پایین بوده، ب) تکمیل پرسشنامه بدون مصاحبه، در این شیوه پرسشنامه را پاسخگو خود شخصا تکمیل و پرسشگر تنها بر فرایند تکمیل پرسشنامه نظارت کرد. در این تحقیق متغیر مستقل، گردشگری کشاورزی با تاکید بر زعفران و متغیر وابسته توسعه اقتصادی می‌باشد. در جدول (۱)، گویه‌ها و شاخص‌های متغیر وابسته مطرح شده است.

به دلیل حجم زیاد روستاها در این دهستان و بهره‌گیری از نظرات متخصصان (شوراهای روستا و دهیاران)، همچنین با تاکید بر اینکه مدیریت نوین روستایی (شورا-های روستا و دهیاران) در روستاهای بالای صد خانوار می‌باشد، لذا جامعه آماری در پژوهش حاضر، روستاهای بالای صد خانوار دهستان دربقاضی که در مجموع ۱۰ روستا انتخاب شدند. جمعیت کل خانوار این روستاها ۱۵۶۲ نفر است، همچنین نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران، در ۱۰ روستا مورد مطالعه ۳۰۸ نفر را تشکیل دادند. همچنین جهت انتخاب متخصصین؛ باید ذکر کرد عموم کارشناسان و متخصصان در حوزه گردشگری و کشاورزی انتخاب شدند. که بر اساس نمونه‌گیری تصادفی تعداد ۲۰ نفر به نیز به عنوان جامعه نمونه (متخصصین)، انتخاب گردیده شد.

جدول ۱. شاخص‌ها و گویه‌های تشکیل دهنده توسعه اقتصادی

Table 1. Indicators and items constituting economic development

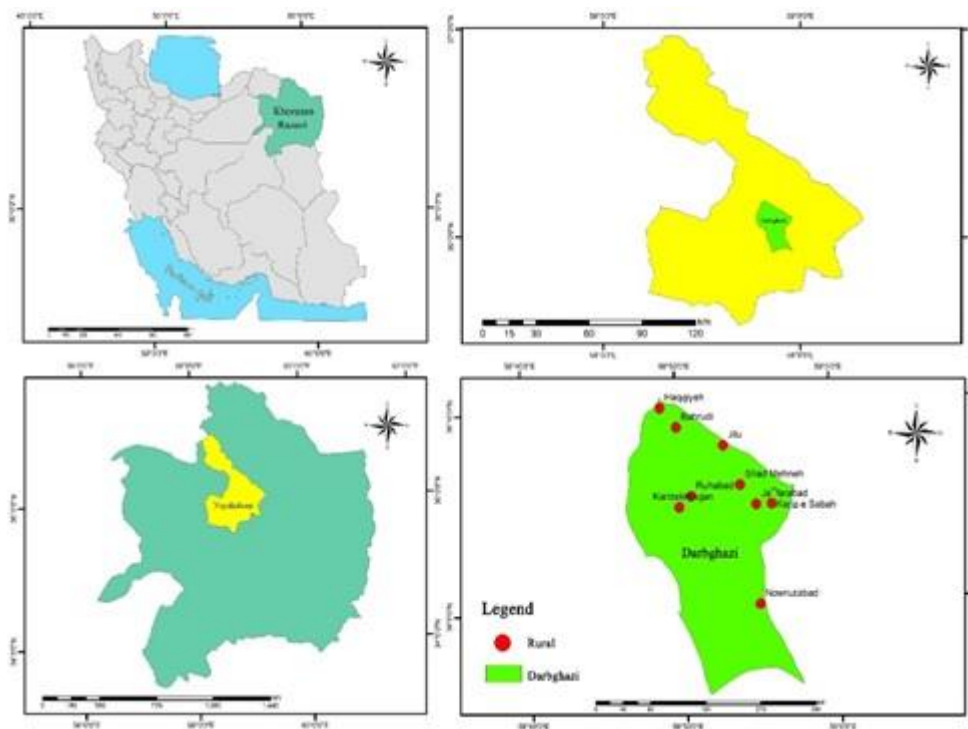
شاخص Indicator	گویه Item
اشتغال Employment	تنوع و ثبات در ایجاد اشتغال Diversity and stability in job creation
	امنیت شغلی Job security
	ایجاد اشتغال برای همسران کشاورز Creating employment for farmer wives
رشد اقتصادی Economic Growth	احیاء صنایع محلی Revival of local industries
	ایجاد بازار جدید برای محصولات کشاورزی Creating a new market for agricultural products
	گسترش بهره‌برداری از مزرعه Expand farm operation
	افزایش سرمایه‌گذاری در داخل روستا Increase investment within the village
درآمد Income	بهبود وضعیت تامین کالاهای اساسی Improving the supply of basic goods
	افزایش قدرت خرید Increase purchasing power
	تغییر در الگوی مصرف Change in consumption pattern
	افزایش درآمد خانوارها Increase household income

منبع: بدری و همکاران، ۱۳۹۶؛ امیری و همکاران، ۱۳۹۵؛ رضائی و همکاران، ۱۳۹۵
Source: Badri et al., 2018; Amiri et al., 2017; Rezaee et al, 2017

محدوده مورد مطالعه

در رود، خروین، بزغان و قدمگاه می‌باشد (Statistical Center of Iran, 2016). روستاهای (خوجان، جعفرآباد، روح آباد، کاریز صباح، شادمیانه، کاریزک، جیلو، نوروزآباد، بحرود و حقیه)، در پژوهش حاضر در محدوده سیاسی دهستان دربقاضی از توابع بخش مرکزی شهرستان نیشابور واقع شده‌اند. این بخش از شهرستان در مختصات ۵۸ درجه و ۵۱ دقیقه و ۳۶ درجه و ۶ درجه عرض جغرافیایی قرار گرفته است و ارتفاع آن از سطح دریا ۱۱۵۰ است.

شهرستان نیشابور با قرار گرفتن در استان خراسان رضوی، در محدوده ریاضی ۵۸ درجه و ۸ دقیقه طول جغرافیایی و ۳۵ درجه و ۳۵ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۵۲ دقیقه عرض شمالی واقع گردیده است بر اساس تقسیمات سیاسی وزارت کشور در سال ۱۳۷۸ (قبل از تقسیم خراسان بزرگ) وسعت شهرستان نیشابور ۳/۸۹۲۵ کیلومتر بوده که ۲/۹۹ از مساحت استان را در بر می‌گرفته است. بر اساس آخرین تقسیمات سیاسی کشوری، این شهرستان دارای ۵ بخش، ۱۵ دهستان، ۶۰۹ آبادی دارای سکنه و ۵ شهر به نام‌های نیشابور،

شکل ۱. موقعیت محدوده مورد مطالعه در شهرستان و استان خراسان رضوی

Figure 1 - Location of the study area in the county and province of Khorasan Razavi

نتایج و بحث

یافته‌های توصیفی

یافته‌های توصیفی پژوهش نشان می‌دهد که از ۳۰۸ نفر خانوار (جامعه نمونه) پاسخگو به سئوالات پرسشنامه، ۶۵/۱ درصد مرد و ۳۴/۹ درصد زن بوده‌اند، همچنین پاسخگویان از سنین ۱۵ سال تا ۵۵ سال به بالا را تشکیل داده‌اند، که ۷/۸ درصد پاسخگویان در سن ۱۵-۲۵ سال، ۱۶/۱ درصد در سن ۲۵-۳۵ سال، ۲۶ درصد در سنین ۳۵-۴۵، ۱۹/۳ درصد در سن ۴۵-۵۵ سال، و ۳۰/۷ درصد در سن ۵۵ سال به بالا قرار دارند. همچنین به لحاظ میزان تحصیلات، در بین جامعه نمونه آماری، تحصیلات ابتدایی ۲۷/۱ درصد و بی سواد با ۲۵/۴ درصد بالاترین میزان و لیسانس و بالاتر از آن با ۰/۵ درصد کمترین میزان بوده است. همچنین از مجموع ۳۰۸ پاسخگوی مورد بررسی در این پژوهش (۱۲/۷) بین ۱ تا ۵ سال اقامت دارند، نفر (۳۷/۳) بین ۵ تا ۱۰ سال در محدوده مورد مطالعه اقامت دارند، و در نهایت، (۴۸/۲) بالاتر از ۱۰ سال اقامت دارند. این نتیجه نشان می‌دهد، مدت اقامت بالاتر از ۱۰ سال گویای آشنایی بیشتر پاسخگویان به محدوده مورد مطالعه و دقیق‌تر بودن پاسخ‌های پاسخگویان می‌باشد.

یافته‌های استنباطی

بررسی اثرات گردشگری کشاورزی بر توسعه اقتصادی

روستاهای دهستان دربقاضی

قبل از بررسی اثرات گردشگری کشاورزی بر توسعه اقتصادی روستاهای دهستان دربقاضی، لازم دانسته شد، توضیحاتی در رابطه با سنجش گردشگری کشاورزی مطرح گردد. گویه‌های منتخب در گردشگری کشاورزی شامل (پذیرش کشاورزان برای برگزاری جشنواره‌های غذاهای محلی و محصولات کشاورزی، عرضه مستقیم محصولات کشاورزی و صنایع دستی از طریق جشنواره‌ها، پذیرش کشاورزان برای گردشگری کشاورزی در زمینه زراعی دامی و طیور، پذیرش گردشگران کشاورزان برای برگزاری جشنواره‌های غذاهای محلی با محصولات کشاورزی و نمایشگاه عرضه مستقیم محصولات کشاورزی) (نوروزی و فتحی، ۱۳۹۷)، می‌باشد. همچنین قابل ذکر است، طیف گویه‌های توسعه اقتصادی به صورت لیکرت (خیلی کم، کم، تا حدودی، زیاد و خیلی زیاد) می‌باشد.

در مطالعه همبستگی بین اثرات گردشگری کشاورزی و توسعه اقتصادی روستاهای دهستان دربقاضی، بررسی مقادیر ضریب همبستگی اسپیرمن نشان داد که بین متغیر مستقل (گردشگری کشاورزی) با توسعه اقتصادی

روستاهای دهستان دربقاضی رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد. ماتریس همبستگی بین متغیر مستقل با گویه‌های توسعه اقتصادی در جدول (۲)، آمده است. وجود همبستگی قوی بین گویه‌های تنوع و ثبات در ایجاد اشتغال با مقدار ضریب همبستگی ۰/۵۵۸، احیاء صنایع محلی با مقدار ضریب همبستگی ۰/۴۶۵، ایجاد بازار جدید برای محصولات کشاورزی با مقدار ضریب همبستگی ۰/۴۱۳، افزایش درآمد خانوار با مقدار ضریب همبستگی ۰/۵۲۱، ایجاد اشتغال برای همسران کشاورز با مقدار ضریب همبستگی ۰/۴۵۳، گسترش بهره‌برداری از مزرعه با مقدار ضریب همبستگی ۰/۵۵۴، تغییر در الگوی مصرف با مقدار ضریب همبستگی ۰/۴۶۱، امنیت شغلی با مقدار ضریب همبستگی ۰/۴۶۷، افزایش سرمایه‌گذاری در داخل روستا با مقدار ضریب همبستگی ۰/۴۳۲، افزایش قدرت خرید با مقدار ضریب همبستگی ۰/۵۲۱، بهبود وضعیت تامین کالاهای اساسی با مقدار ضریب همبستگی ۰/۴۳۳، گویای ارتباط معنادار و مثبت بین گردشگری کشاورزی و توسعه اقتصادی روستاهای دهستان دربقاضی است.

جدول ۲. نتایج تحلیل همبستگی بین گردشگری کشاورزی و توسعه اقتصادی

Table 2. Results of correlation analysis between agricultural tourism and economic development

گویه Item	متغیر مستقل independent variable	R	P	نوع ضریب همبستگی The correlation coefficient
تنوع و ثبات در ایجاد اشتغال Diversity and stability in job creation	گردشگری کشاورزی	0.558	0.000	اسپیرمن Spearman
احیاء صنایع محلی Revival of local industries	Agricultural tourism	0.465	0.000	
ایجاد بازار جدید برای محصولات کشاورزی Creating a new market for agricultural products		0.521	0.000	
ایجاد اشتغال برای همسران کشاورز Creating employment for farmer wives		0.453	0.000	
گسترش بهره‌برداری از مزرعه Expand farm operation		0.554	0.000	
تغییر در الگوی مصرف Change in consumption pattern		0.461	0.000	
امنیت شغلی Job security		0.467	0.000	
افزایش سرمایه‌گذاری در داخل روستا Increase investment within the village		0.432	0.000	
افزایش قدرت خرید Increase purchasing power		0.521	0.000	
بهبود وضعیت تامین کالاهای اساسی Improving the supply of basic goods		0.433	0.000	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

Source: Research findings, 2020

با ۳۹۷/۰۸۲ در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنی‌دار شد که حاکی از معنی‌دار بودن رگرسیون می‌باشد. این وضعیت نشان می‌دهد که گردشگری کشاورزی تأثیرات زیادی بر تمامی گویه‌های توسعه اقتصادی روستاهای دهستان دربقاضی دارد.

در جدول (۳)، تحلیل رگرسیون، متغیر گردشگری کشاورزی به عنوان متغیر مستقل و گویه‌های توسعه اقتصادی به عنوان متغیر وابسته به شیوه گام به گام وارد تحلیل شدند. با استفاده از جدول (۳)، می‌توان بیان داشت پس از پنج گام متوالی، گویه‌های مورد نظر در معادله رگرسیون باقی ماندند که مقدار آماره F برابر

جدول (۴)، بیانگر آن است که گویه‌های توسعه اقتصادی در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنی‌دار می‌باشند. با مقایسه ضریب استاندارد بتا می‌توان به اهمیت و نقش هر یک از گویه‌های توسعه اقتصادی در پیشگویی متغیر گردشگری کشاورزی پی برد. در این معادله، ضرایب بتا نشان دادند که در بین گویه‌های توسعه اقتصادی وارد شده به معادله رگرسیون، سهم

گردشگری کشاورزی در تنوع و ثبات در ایجاد اشتغال بیشتر از سایر گویه‌های توسعه اقتصادی است.

جدول ۳. مقایسه میانگین اثر ساده وزن بنه مادری بر صفات کیفی زعفران

Table 3. Compare main for the effects of mother corm weight on quality characters of saffron

گویه Item	ضریب همبستگی چندگانه (R) Multiple correlation coefficient	ضریب تعیین (R ²) The coefficient of determination	ضریب تعیین تعدیل شده (R ² Adj) Adjusted coefficient of determination
تنوع و ثبات در ایجاد اشتغال Diversity and stability in job creation	0.654	0.432	0.334
احیاء صنایع محلی Revival of local industries	0.543	0.564	0.443
ایجاد بازار جدید برای محصولات کشاورزی Creating a new market for agricultural products	0.521	0.623	0.622
ایجاد اشتغال برای همسران کشاورز Creating employment for farmer wives	0.543	0.554	0.612
گسترش بهره‌برداری از مزرعه Expand farm operation	0.612	0.612	0.543
تغییر در الگوی مصرف Change in consumption pattern	0.543	0.432	0.412
امنیت شغلی Job security	0.556	0.442	0.387
افزایش سرمایه‌گذاری در داخل روستا Increase investment within the village	0.476	0.532	0.582
افزایش قدرت خرید Increase purchasing power	0.432	0.443	0.521
بهبود وضعیت تامین کالاهای اساسی Improving the supply of basic goods	0.521	0.432	0.456

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

Source: Research findings, 2020.

جدول ۴. ارتباط نهایی گویه‌های توسعه اقتصادی و گردشگری کشاورزی بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون به شیوه گام به گام

Table 4. The final relationship between the items of economic development and agricultural tourism based on the results of stepwise regression analysis

گویه Item	B	Beta	T	P
تنوع و ثبات در ایجاد اشتغال Diversity and stability in job creation	1.653	0.574	15.541	0.000
احیاء صنایع محلی Revival of local industries	1.654	0.621	15.521	0.000
ایجاد بازار جدید برای محصولات کشاورزی Creating a new market for agricultural products	1.556	0.643	14.543	0.000
ایجاد اشتغال برای همسران کشاورز Creating employment for farmer wives	1.453	0.567	15.123	0.000
گسترش بهره‌برداری از مزرعه Expand farm operation	1.543	0.543	15.342	0.000
تغییر در الگوی مصرف Change in consumption pattern	1.451	0.453	15.432	0.000
امنیت شغلی Job security	1.542	0.478	15.443	0.000
افزایش سرمایه‌گذاری در داخل روستا Increase investment within the village	1.521	0.521	15.441	0.000
افزایش قدرت خرید Increase purchasing power	1.561	0.478	15.413	0.000
بهبود وضعیت تامین کالاهای اساسی Improving the supply of basic goods	1.452	0.481	15.443	0.000

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

Source: Research findings, 2020.

چندگانه (۰/۹۸۱)، بیانگر این است که رابطه متغیر گردشگری کشاورزی با متغیر وابسته (توسعه اقتصادی) به میزان چشمگیری است و مقدار $F(۱۸۱/۵۳۲)$ ، به لحاظ آماری معنی‌دار است ($p=0/000$)، همچنین ضریب تعیین (۰/۹۶۵)، بیانگر این نکته است که گویه‌های وارد شده در مدل در مجموع ۹۶ درصد از تغییرات متغیر مستقل در گردشگری کشاورزی را تبیین می‌کنند. با توجه به نتایج تحلیل رگرسیون و رابطه بین گویه‌های

با توجه به نتایج تحلیل رگرسیون و رابطه بین گویه‌های توسعه اقتصادی و گردشگری کشاورزی، به منظور شناسایی نقش گردشگری کشاورزی در هر یک از گویه‌ها به شناسایی اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیر مستقل بر متغیر وابسته پرداخته شده است. هر یازده گویه، در سطح $p=0/000$ (۹۹ درصد اطمینان) رابطه غیرمستقیمی با گردشگری کشاورزی داشتند. این اثرات در جدول (۵) نمایش داده شده است. ضریب همبستگی

توسعه اقتصادی و گردشگری کشاورزی، به منظور شناسایی نقش گردشگری کشاورزی در هر یک از گویه‌ها به شناسایی اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیر مستقل بر متغیر وابسته پرداخته شده است. هر یازده گویه در سطح $p=0/000$ (۹۹ درصد اطمینان) رابطه غیرمستقیمی با گردشگری کشاورزی داشتند. ضریب همبستگی چندگانه (۰/۹۸۱)، بیانگر این است که رابطه

متغیر گردشگری کشاورزی با متغیر وابسته (توسعه اقتصادی) به میزان چشمگیری است و مقدار F (۱۸۱/۵۳۲)، به لحاظ آماری معنی‌دار است ($p=0/000$)، همچنین ضریب تعیین (۰/۹۶۵)، بیانگر این نکته است که گویه‌های وارد شده در مدل در مجموع ۹۶ درصد از تغییرات متغیر مستقل در گردشگری کشاورزی را تبیین می‌کنند.

جدول ۵. اثرات مستقیم و غیرمستقیم گردشگری کشاورزی بر توسعه اقتصادی

Table 5. Direct and indirect effects of agricultural tourism on economic development

متغیر Variable	گویه Item	اثرات مستقیم Direct effects	اثرات غیرمستقیم Indirect effects	مجموع اثرات Total effects
X1	تنوع و ثبات در ایجاد اشتغال Diversity and stability in job creation	0.065	0.214	0.279
X2	احیاء صنایع محلی Revival of local industries	0.087	0.131	0.218
X4	ایجاد بازار جدید برای محصولات کشاورزی Creating a new market for agricultural products	0.098	0.184	0.282
X5	ایجاد اشتغال برای همسران کشاورز Creating employment for farmer wives	0.065	0.154	0.219
X6	گسترش بهره‌برداری از مزرعه Expand farm operation	0.095	0.165	0.263
X7	تغییر در الگوی مصرف Change in consumption pattern	0.094	0.174	0.268
X8	امنیت شغلی Job security	0.067	0.143	0.210
X9	افزایش سرمایه‌گذاری در داخل روستا Increase investment within the village	0.098	0.154	0.251
X10	افزایش قدرت خرید Increase purchasing power	0.043	0.154	0.197
X11	بهبود وضعیت تامین کالاهای اساسی Improving the supply of basic goods	0.061	0.210	0.281

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

Source: Research findings, 2020

کشاورزی علاقمند هستند، برگزار می‌شود. هر چند که امسال با توجه به شیوع گسترش کرونا، این جشنواره برپا نشد و تورهای گردشگری نیز به ندرت وارد این روستاها شدند، ولیکن همواره در سال‌های اخیر گردشگری کشاورزی با تاکید بر طلای سرخ در بهبود و افزایش درآمد کشاورزان و ساکنین روستاهای مورد مطالعه تاثیرات مثبتی داشته است. همچنین قابل ذکر است، در چند سال اخیر و به دنبال فروش اراضی و املاک و همزمان با رونق فعالیت‌های مرتبط با گردشگری کشاورزی، پول و نقدینگی در اختیار تعداد قابل توجهی

بر اساس اطلاعات کسب شده از سوی پاسخگویان، گردشگری کشاورزی با تاکید بر زعفران در روستاهای مورد مطالعه می‌تواند ابزاری پاره وقت در کنار فعالیت اصلی مزرعه برای کسب درآمد بیشتر باشد. کشاورزان بیشتر وقتشان را برای افزایش ارزش تولیداتشان، به فرآوری و عرضه مستقیم محصولات کشاورزی می‌پردازند، در صورتی که همه ساله برداشت زعفران هم زمان با رونق تورهای گردشگری پاییزی است، لذا در این ایام با برپایی جشنواره بزرگ گردشگری برداشت زعفران ویژه گردشگرانی که به گونه‌های گردشگری طبیعی و

شهرهای اطراف مزرعه برود، با کار در خانه به درآمدزایی بپردازد و نیز کودکان، خانواده، اطرافیان و دوستان توانسته‌اند در این اجتماع کوچک مالی استخدام شوند. همچنین شکل‌گیری این نوع گردشگری در روستاهای مورد مطالعه، رشد اقتصادی، نوع و ثبات و ایجاد اشتغال، ایحاء صنایع محلی، ایجاد بازار جدید برای محصولات کشاورزی را موجب شده است، و با برانگیختن حس نوستالژی، علاقه گردشگران را به دیدن و تجربه کردن شیوه‌ها و زندگی سنتی این مزارع افزایش داده است. همچنین قابل ذکر است، به دنبال ایجاد اشتغال و افزایش درآمد در روستاهای مورد مطالعه، گویه‌های تغییر در الگوی مصرف و بهبود وضعیت تامین کالاهای اساسی نیز با تغییرات مثبتی مواجه شده‌اند.

تحلیل فضایی روستاهای دهستان درباقاضی با تأکید بر شاخص‌های توسعه اقتصادی

در ادامه نیز جهت مطالعه عمیق‌تر در جهت تحلیل فضایی روستاهای دهستان درباقاضی با تأکید بر شاخص‌های توسعه اقتصادی از مدل الکترون استفاده گردید. دلیل

از افراد قرار گرفت و غالباً نیز توانستند سرمایه نقدی را در همین بخش‌های نوظهور اقتصادی به کار بگیرند و سرمایه‌گذاری کنند. بر اساس دیدگاه بسیاری از پاسخگویان، می‌توان به طور قطع و بدون تردید اعلام کرد که متوسط درآمد خانوارهای محلی نسبت به سال‌های قبل از فعال شدن این قبیل مشغل، به طور قابل توجهی افزایش یافته است و تا حد قابل اطمینانی، سایه شوم فقر مالی از خانواده‌های ساکن در روستاهای این دهستان برداشته شده است.

در کنار برپایی جشنواره‌ها، امروزه اجاره اتاق، ویلا، سوئیت و یا هر شکل دیگر از این قبیل اماکن شخصی به عنوان بخش مهم و اصلی تاسیسات اقامتی مورد نیاز گردشگران، سهم قابل توجهی از بخش اسکان و اقامت گردشگران را به عهده گرفته است. از سویی به عنوان یک منبع درآمد برای تعداد قابل توجهی از خانوارهای محلی ساکن در این روستاها ایفای نقش می‌کند. یکی دیگر از گویه‌های متأثر از گردشگری کشاورزی با تأکید بر محصول زعفران، ایجاد اشتغال برای همسران کشاورز با مقدار اثر مستقیم ۰/۱۵۴ می‌باشد. گردشگری کشاورزی با تأکید بر زعفران، توانسته شغل مناسبی برای همسر مزرعه دار باشد تا بدون اینکه برای پیدا کردن کار به

جدول ۶. علامت اختصاری روستاها و شاخص‌های مورد بررسی

Table 6. Brief sign of the villages and indicators studied

روستا	جعفرآباد	روح آباد	خوجان	کاریزک	کاریز	شادمیانه	جیلو	حقیه	نوروزآباد	بحرود
Village	Jafarabad	Rouhabad	Khojan	Karizak	صباح Kariz Sabah	Shadmianeh	Jilo	Haghieh	Noroozabad	Behrud
علامت اختصاری Summarized	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10
شاخص Indicator	اشتغال Employment	درآمد Income	رشد اقتصادی Economic Growth							
علامت اختصاری Summarized	C1	C2	C3							

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

Source: Research findings, 2020.

جدول ۷. اثرات مستقیم و غیرمستقیم گردشگری کشاورزی بر توسعه اقتصادی

Table 7. Direct and indirect effects of agricultural tourism on economic development

پارامترهای زبانی Linguistic parameters	عبارت اختصاری Summarized	اعداد فازی ذوزنقه‌ای Trapezoidal fuzzy numbers
خیلی پایین Very low	VL	(0.2,0.1,0,0)
پایین Down	L	(0.3,0.2,0,2.1)
نسبتاً پایین Relatively low	ML	(0.2,0.3,0.4,0.5)
متوسط medium	M	(0.4,0.5,0.5,0.6)
نسبتاً بالا Rather High	MH	(0.5,0.6,0.7,0.8)
بالا Top	H	(0.7,0.8,0.8,0.9)
خیلی بالا too high	VH	(0.8,0.9,1,1)

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹
Source: Research findings, 2020.

جدول ۸. اعداد فازی و ماتریس موزون شاخص‌ها

Table 8. Fuzzy numbers and weighted matrix of indices

	C1		C2		C3	
	فازی Fuzzy	موزون فازی Fuzzy rhythm	فازی Fuzzy	موزون فازی Fuzzy rhythm	فازی Fuzzy	موزون فازی Fuzzy rhythm
A1	H	(0,0,0.07,0.014)	VL	(0,0,0,0.001)	L	(0.102,0.114,0.137,0.137)
A2	H	(0.049,0.056,0.056,0.063)	ML	(0.001,0.0002,0.002,0.003)	VH	(0.025,0.038,0.051,0.064)
A3	ML	(0.14,0.021,0.028,0.035)	ML	(0.001,0.002,0.02,0.03)	ML	(0.025,0.038,0.051,0.064)
A4	VH	(0.058,0.063,0.07,0.07)	VH	(0.04,0.05,0.05,0.05)	H	(0.051,0.064,0.064,0.076)
A5	L	(0,0,0.07,0.014)	L	(0,0,0.07,0.014)	L	(0.102,0.114,0.137,0.137)
A6	H	(0.049,0.056,0.056,0.063)	VH	(0.058,0.063,0.07,0.07)	VH	(0.025,0.038,0.051,0.064)
A7	ML	(0.014,0.021,0.028,0.035)	H	(0.058,0.063,0.07,0.07)	ML	(0.001,0.0002,0.002,0.003)
A8	VH	(0.058,0.063,0.07,0.07)	VH	(0.058,0.063,0.07,0.07)	ML	(0.001,0.002,0.02,0.03)
A9	H	(0.049,0.056,0.056,0.063)	L	(0.102,0.114,0.137,0.137)	ML	(0.025,0.038,0.051,0.064)
A10	ML	(0.014,0.021,0.028,0.035)	VH	(0.025,0.038,0.051,0.064)	H	(0.051,0.064,0.064,0.076)

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹
Source: Research findings, 2020

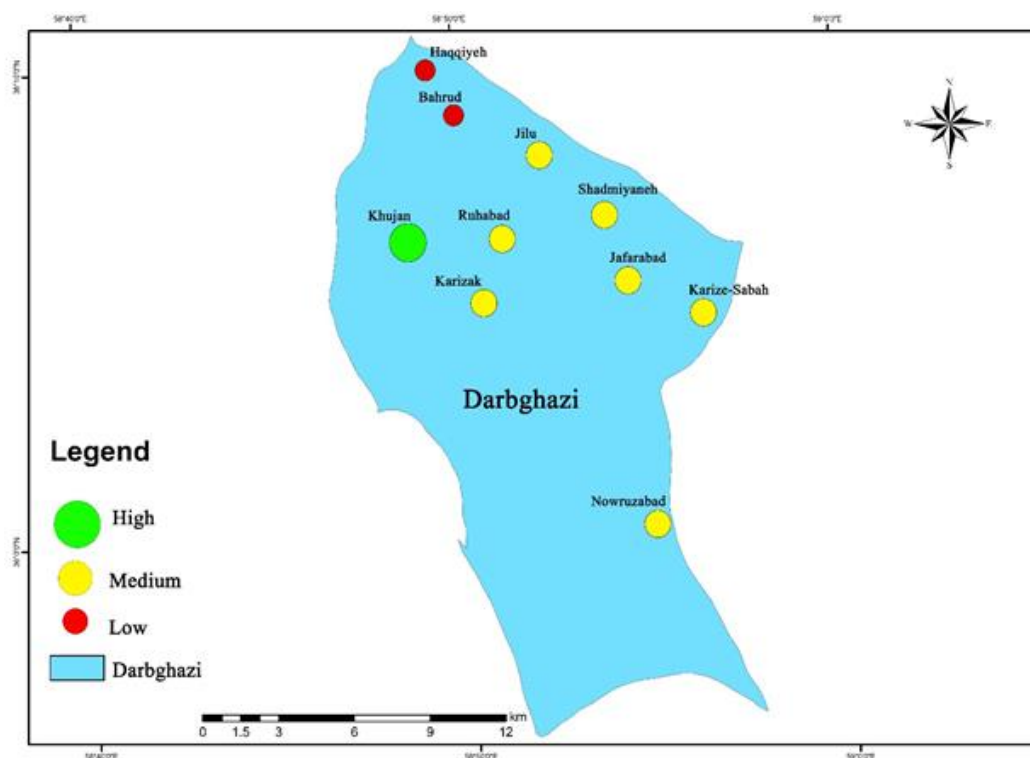
جدول ۹. ماتریس چیرگی نهایی

Table 9. Final matrix

معیار Criterion	ماتریس چیرگی نهایی The final matrix										رتبه نهایی Final rank
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	
A1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	3
A2	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	3
A3	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	5
A4	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	2
A5	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	3
A6	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
A7	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2
A8	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
A9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
A10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

Source: Research findings, 2020.

شکل ۲. نقشه فضایی روستاهای دهستان دربقاضی مبتنی بر اثرات اقتصادی گردشگری کشاورزی (زعفران)

Figure 2 - Spatial map of rural villages in demand based on economic effects of agricultural tourism (saffron)

روستاهای مورد مطالعه می‌تواند روش مناسبی باشد. در ابتدا قبل از تحلیل مدل الکترون، لازم دانسته شد برای هر یک از شاخص‌های اقتصادی و روستاهای دهستان دربقاضی یک علامت اختصاری تعیین گردد (جدول ۶). پس از تشکیل مجموعه‌های هماهنگی و ناهماهنگی، ماتریس‌های هماهنگی و ناهماهنگی محاسبه شد، و

و کاربرد این روش تسلط روش تصمیم‌گیری چند معیاره است به معنای روش حذف و انتخاب سازگار با واقعیت گرفته شده است. به عبارتی یکی از قوی‌ترین و موثرترین روش‌های برنامه‌ریزی چند معیاره است که وسیله بسیاری از محققان روشی کارا شناخته شده است، به این دلیل این روش نیز برای رتبه‌بندی شاخص‌های اقتصادی در

دربقاضی، گردشگری کشاورزی به علت سازگاری با وضعیت اجتماعی-فرهنگی جامعه محلی مورد استقبال برنامه‌ریزان و کشاورزان در این دهستان قرار گرفته است، بنابراین در این پژوهش سعی شد تا به تحلیل اثرات توسعه گردشگری کشاورزی بر توسعه اقتصادی روستا-های دهستان دربقاضی شهرستان نیشابور پرداخته شود. نتایج پژوهش حاضر در دو بخش تنظیم گردید.

در بخش یافته‌های استنباطی نیز، در مطالعه همبستگی بین اثرات گردشگری کشاورزی و توسعه اقتصادی روستا-های دهستان دربقاضی، بررسی مقادیر ضریب همبستگی اسپیرمن نشان داد که بین متغیر مستقل (گردشگری کشاورزی) با توسعه اقتصادی روستاهای دهستان دربقاضی رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد. همچنین در تحلیل رگرسیون، بر اساس ضریب تعیین تعدیل شده ۹۵ درصد تغییرات متغیر وابسته (توسعه اقتصادی) به وسیله متغیر مستقل (گردشگری کشاورزی) تبیین می‌شود و پس از پنج گام متوالی، گویه‌های مورد نظر در معادله رگرسیون باقی ماندند که مقدار آماره F برابر با $397/082$ در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنی‌دار شد که حاکی از معنی‌دار بودن رگرسیون می‌باشد. این وضعیت نشان می‌دهد که گردشگری کشاورزی تأثیرات زیادی بر تمامی گویه‌های توسعه اقتصادی روستاهای دهستان دربقاضی دارد. همچنین با مقایسه ضریب استاندارد بتا می‌توان به اهمیت و نقش هر یک از گویه‌های توسعه اقتصادی در پیشگویی متغیر گردشگری کشاورزی پی برد. در این معادله، ضرایب بتا نشان دادند که در بین گویه‌های توسعه اقتصادی وارد شده به معادله رگرسیون، سهم گردشگری کشاورزی در تنوع و ثبات در ایجاد اشتغال بیشتر از سایر گویه‌های توسعه اقتصادی می‌باشد. با توجه به نتایج تحلیل رگرسیون و رابطه بین گویه‌های توسعه اقتصادی و گردشگری کشاورزی، به منظور شناسایی نقش گردشگری کشاورزی در هر یک از گویه‌ها به شناسایی اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیر مستقل بر متغیر وابسته پرداخته شده است. هر یازده گویه در سطح $p=0/000$ (۹۹ درصد اطمینان) رابطه غیرمستقیمی با گردشگری کشاورزی داشتند. ضریب همبستگی چندگانه (۰/۹۸۱)، بیانگر این است که رابطه متغیر گردشگری کشاورزی با متغیر وابسته (توسعه اقتصادی) به میزان چشمگیری است و مقدار F (۱۸۱/۵۳۲)، به لحاظ آماری

سپس بر اساس ماتریس‌های بولینی F و G ، ماتریس چیرگی نهایی H تشکیل شد و روستاهای دهستان دربقاضی از لحاظ شاخص‌های توسعه اقتصادی با تاکید بر گردشگری کشاورزی با یکدیگر مقایسه و رتبه‌بندی شدند. رتبه‌بندی روستاها بر اساس محاسبات ماتریس چیرگی نهایی H به ترتیب زیر است:

روستای خوجان با ماتریس به دست آمده ۵، بالاترین میزان توسعه اقتصادی را به خود اختصاص داده است، و روستاهای دیگر نیز به ترتیب، جعفرآباد و روح‌آباد، کاریز صباح با ماتریس ۳، شادمیانه، کاریزک، جیلو، نوروزآباد با ماتریس ۲، در نهایت روستاهای بحرود و حقیه با ماتریس ۱، بالاترین و پایین‌ترین میزان شاخص‌های توسعه اقتصادی را با تاکید بر گردشگری کشاورزی (زعفران) به خود اختصاص داده‌اند.

بر اساس مطالعات میدانی صورت گرفته، روستای خوجان به دلیل طبیعت زیبا و جذاب و ورود گردشگران و پذیرش آنها به عنوان یک روستای گردشگری، بیشترین میزان توسعه اقتصادی را با تاکید بر گردشگری کشاورزی به خود اختصاص داده است. همچنین قابل ذکر است که گستردگی محصولات باغی و کشاورزی در این روستا، زمینه‌ساز ورود گردشگری کشاورزی به این روستا را فراهم نموده است.

نتیجه‌گیری

توسعه در زمینه شاخه‌های متنوع فعالیت‌های بخش گردشگری در هر منطقه‌ای وابسته به توانمندی‌ها و قابلیت‌های ویژه آن است. در این زمینه، گردشگری کشاورزی که یکی از شاخه‌های گردشگری روستایی است. نقش مهمی در فرایند توسعه منطقه‌ای و روستایی دارد. زعفران نیز به عنوان یکی از گرانبهاترین محصول کشاورزی و دارویی جهان از جمله گیاهانی است که با توجه به مقاومت خود در برابر خشکی نقش قابل توجهی در وضعیت اقتصادی و اجتماعی مناطق خشک و نیمه خشک خراسان جنوبی و مرکزی پیدا کرده است. از سویی دیگر درآمد نسبتاً خوب این محصول، دوره کوتاه کشت و نیاز آبی محدود، کشاورزان منطقه نیشابور را بر آن داشته است که بدون توجه به قابلیت‌ها و پتانسیل‌های طبیعی بسیاری از روستاهای این شهرستان از جمله دهستان دربقاضی به کشت این گیاه روی آورده‌اند. در این راستا، به دنبال کشت زعفران در روستاهای دهستان

و محدودیت منابع آبی، گردشگری کشاورزی با تاکید بر زعفران می‌تواند نقطه قوتی برای روستاهای دهستان دربقاضی باشد. بنابراین بر اساس مطالعات میدانی و تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌ها، مشخص شده است که روستاهای دهستان دربقاضی توانمندی بالایی برای توسعه گردشگری کشاورزی دارد. به علاوه میزان نگرش و پذیرش جامعه هدف نیز در این خصوص مثبت بوده و گردشگری کشاورزی می‌تواند موجب تنوع بخشی و توانمندسازی اقتصادی، توسعه روستایی در بعد اقتصادی شود.

در نهایت بر اساس آنچه از تجزیه، تحلیل و نتایج حاصل شد، موارد زیر به عنوان پیشنهاد ارائه می‌شود:

- تبیین اهمیت و آثار گردشگری کشاورزی برای کشاورزان، روستاییان و گردشگران (با تاکید بر شاخص‌های توسعه اقتصادی).
- همکاری سازمان‌های مسئول در جهت شناخته شدن مزارع گردشگری کشاورزی با تاکید بر محصول زعفران به عنوان بنگاه‌های زودباز در راستای تسهیلات بانکی و زمینه‌سازی و بهره‌برداری از حمایت‌های بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری کشاورزی روستاهای دهستان دربقاضی و ایجاد کسب و کارهای گردشگری کشاورزی مزارع زعفران.

معنی‌دار است ($p=0/000$)، همچنین ضریب تعیین (۹۶۵)، بیانگر این نکته است که گویه‌های وارد شده در مدل در مجموع ۹۶ درصد از تغییرات متغیر مستقل در گردشگری کشاورزی را تبیین می‌کنند. در ادامه نیز جهت مطالعه عمیق‌تر در جهت تحلیل فضایی توسعه اقتصادی روستاهای دهستان دربقاضی با تاکید بر گردشگری کشاورزی در هر یک از روستاها از مدل الکترون استفاده گردید. نتایج نشان داد، روستای خوجان با ماتریس به دست آمده ۵، بالاترین میزان توسعه اقتصادی را به خود اختصاص داده است، و روستاهای دیگر نیز به ترتیب پایین‌ترین میزان توسعه اقتصادی را با تاکید بر گردشگری کشاورزی (زعفران) به خود اختصاص داده‌اند. در یک جمع‌بندی نهایی می‌توان گفت، گردشگری کشاورزی با تاکید بر مزارع زعفران به عنوان یکی از راهبردهای و عوامل توسعه در مناطق روستایی، می‌تواند نقش و اهمیت بسزایی داشته باشد. به طوری که پیشینه تحقیقات نشان داد، گردشگری کشاورزی با تاکید بر زعفران می‌تواند باعث تغییرات و تحرک اقتصاد روستاها و منبع درآمد مطلوبی برای اقشار فقیر و ضعیف روستایی باشد. با توجه به اینکه درصد بیکاری، مهاجرت‌های روستایی، کمبود درآمد، بیکاری پدیدار و پنهان و فشارهای وارده بر محیط زیست در مناطق روستایی این شهرستان زیاد است و باعث چرخه ناپایداری اشتغال و درآمد کشاورزان می‌شود و به دلیل کمبود میزان بارندگی سالانه

منابع

- Abrishami, H. 2004. *Long to saffron today*. Amir kabir Publications, Tehran. (In Persian).
- Alavizadeh, A., Mirlotfi, M., Naimabadi, N. 2016. *The Effects of Saffron Economic Stability of Rural Residents in the Darbeqazi District City of Nishapur*. *Saffron agronomy and technology*, 4(2): 133-142. (In Persian)
- Asghari Lafamejani, S., Masoumi Jeshni, M., Hosseini, N. 2015. *The Role of Saffron as a Strategic Product in the Livelihoods of Rural Households of Iran (The Case of Bajestan Township)*. *Journal of Saffron Research*. 3 (1): 64-80. [In Persian with English summary].
- Amiri, S., Ehsanifar, T., Rostami., F. 2016. *Formulating of a conceptual model to study the impact of Agri-Tourism on rural entrepreneurship development*, *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*, 3(1), 1-15. (In Persian)
- Anabestani, A. A., Mozaffari, Z. 2016. *Explaining the effective factors on the tendency of villagers to agricultural tourism) Case Study: Tourism Villages in Fazl District of Neishabour County)*, *Journal of Planning and Development*. 123-145 (24) 7, *Tourism*. (In Persian).
- Barbieri, C. 2013. *Assessing the Sustainability of Agritourism in the Us: A Comparison between Agritourism and Other Farm Entrepreneurial Ventures.* *Journal of sustainable tourism* 21(2): 252-70.
- Badri, A., Darban Astane, A., Sadi, S. 2018. *The Impact of Border Markets to*

- Promote Socio-economic Indicators Frontier Rural Areas; Case Study: Bashmaq Border Market, Marivan. Spatial Planning 7(3): 41-62. (In Persian).*
- Bozarjomheri, K., Shayan, H., Ghandehari, E. 2018. *The role and attitude of agricultural tourism in rural development. Regional Conference on Tourism Capacities and Development of Ferdows County. Ferdows.Iran.14-15 March 2018, p.89-102 (In Persian).*
- Clemens, R. 2004. *Keeping Farmers on the Land: Agritourism in the European Union. Iowa Ag Review10 (3): 80-93.*
- Fisher, Darrell, G. 2006. *The Potential for Rural Heritage Tourism in the Clarence Valley of Northern New South Wales. Australian Geographer 37(3): 24-41.*
- Ghasemi, M., Amran, H.2014. *An Investigation of the Appropriateness of Tourism Development Paradigms in Rural Areas from Main Tourism Stakeholders' Point of View. Procedia - Social and Behavioral Sciences 144(1): 15-24.*
- Gard, Nancy, Gehee, Mc .2007. *An Agritourism Systems Model: A Weberian Perspective, Journal of Sustainable Tourism 15(2): 111-124.*
- Hafezniya, M.R. 2008. *Introduction to Research in the Humanities. Publications samt, Tehran. (In Persian).*
- Ilbery, B., Ian, B., Gordon, C., Alastair, C., Alastair, S.1998. *Farm-Based Tourism as an Alternative Farm Enterprise: A Case Study from the Northern Pennines, England." Regional Studies 32(4) 355.*
- Jolly, D. 2004. *What Is Agri-Tourism?" Fact Sheets for Managing Agri and Nature-Tourism Operations, UC Small Farm Program, Oregon Department of Agriculture.*
- Khosravi, O., Ahavan, A., Mazaheri, R. 2012. *The Role of Agricultural Tourism in Sustainable Development of Rural Areas Case Study: National Plan of Baba Mahmoud Bridge Sarshir Pirkakran Castle, First National Conference on Sustainable Development (Agriculture, Natural Resources and Environment). Tehran. Iran.10 March 2013, p.66-83 (In Persian).*
- Lobo, R., Goldman, D., Jolly, B., Wallace, W., Schrader. Parker, S. *Agritourism benefits agriculture in San Diego County." California Agriculture53 (6): 20-24.*
- McGehee, Nancy, G.2007. *An Agritourism Systems Model: A Weberian Perspective." Journal of sustainable tourism 15(2):111-24.*
- Motiei Langrodi, S., Heydari, Z. 2013. *Explanation Potential of Agritourism on bases tourists attitude (case study:Baladeh County, Tonekabon Township). Journal of Tourism Planning and Development 1(3): 1-23. (In Persian).*
- Norozei, A., Fathi, E. 2018. *Evaluation of Agritourism Development Capabilities and Determinationof of Its Adoption in the Target Population (Farmers and Tourists) in Lenjan. Geography and Development Iranian Journal 16(51): 241-260. (In Persian).*
- Nickerson, Norma, P., Rita, J., Stephen, F. 2001. *Agritourism: Motivations behind Farm/Ranch Business Diversification." Journal of Travel Research 40(1): 19-26.*
- Olya, H., Alipour, H., Dalir, S. 2014. *An Entrepreneurial Tourism Project through Agro-Tourism Farm in Iran. Journal of Sustainable Development Studies, 6(2): 48-63.*
- Pacucci,D. 2005. *The Development of Rural Areas. A Jurisprudent Outline for Agricultural Tourism." Estimo e Territorio 68 (2): 47-59.*
- Rezaei, N., Mirzaee, F., Monshizadeh, R. (2019). *Assessing the position of tourism in the rural economy (Case study: Moridan Village, District of Komala, County of Langroud). Scientific- Research Quarterly of Geographical Data (SEPEHR), 27(108), 225-236. (In Persian).*
- Rezvani, M., Najarzadeh, M., Torabi, Z. 2016. *Challenges and Issues of farmer tourism development studied: rural areas Shahrud. Journal of Tourism Management Studeis, Elevent. 36(1): 6-84. (In Persian).*
- Songkhla, N. 2012. *Impact of Agro-Tourism on Local Agricultural Occupation: A Case Study of Chang Klang district, Southern Thailand. Journal of Agricultural Technology, 8(4): 1185-1198.*
- Statistical Center of Iran. 2016. *Identity card of the country's settlements, Neishabour county. Tehran: Statistics Center of Iran. (In Persian).*
- Shahdost, Z., Ahmadvand, M. 2020. *Feasibility Study of Saffron Cultivation from Farmers' Viewpoint in Villages of Arsanjan County. Journal of Saffron Research. Spring &*

- summer, 9 (1): 61-78. [In Persian with English summary].
- Shirzadi Laskookalayeh, S., Jalali, A. 2019. Strategic Study of Saffron Agritourism Potentials (Case study: Torbat Heydariyeh City). *Journal of Saffron Research* .spring & summer. 8(1): 85-98. [In Persian with English summary].
- Tremblay, P. 2006. *Desert Tourism Scoping Study, Desert Knowledge CRC, Report 12, Australia, Charles Darwin University.*
- Tew, C. Barbieri., C .2012. *Tourism Management.* 215-224.
- Varmazyari, H.2013. *Designing a sustainable agricultural tourism model in Iran, PhD Thesis, Faculty of Economics and Agricultural Development, University of Tehran. (In Persian).*
- ." *Annals of tourism Research* 29(4): 1101-10.
- Veeck., Gregory., Deborah, C., Ann, V. 2006. *America's Changing Farmscape: A Study of Agricultural Tourism in Michigan. The Professional Geographer* 58(3): 235-48.
- Valie, M. Akbarpoor, M. Moradi, O.A. 2020. *Analysis of agricultural tourism capabilities of rural areas (Case study: Dinur section, Sahneh city). Tourism Planning and Development, Mazandaran University. Volume 9. Number 2. (In Persian).*
- Yang, Li. 2012. *Impacts and Challenges in Agritourism Development in Yunnan, China."* *Tourism Planning & Development* 9(4): 369-81.
- Yagiie, P., Rosa M. 2002. *Rural Tourism in Spain*

Original Article:

Analysis of the Effects of Agricultural Tourism on the Development of Local Economy Based on Saffron Farms (Case Study: Darbeghazi Village of Neishabour County)

Farhad Javan^{1*}, Nazanin Naim Abadi², Sirous Hojjat Shamami³

1- PhD, Department of Human Geography, Faculty of Geographical Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran.

2- PhD, Department of Human Geography, Faculty of Geographical Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran.

3- PhD Student, Department of Human Geography, Faculty of Geographical Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran.

* Corresponding Author Email: farhad.javan91@yahoo.com

Received 31 August 2020; Accepted 20 February 2022

Abstract

Agricultural tourism can be considered as one of the areas of diversification of the rural economy, in this regard, the present study seeks to investigate the effects of agricultural tourism on the development of local economy based on saffron farms in rural areas in the city of Neishabour. The research method is descriptive and analytical and based on library, documentary and field studies. SPSS software and fuzzy electrode model were used for data analysis. In studying the correlation between the effects of agricultural tourism and economic development of rural villages in Daebehgazi, examining the values of Spearman correlation coefficient showed that there is a positive and significant relationship between the independent variable (rural tourism) and economic development of rural villages in Darbehgazi at 0.99 confidence level. Also, beta coefficients in regression analysis showed that among the items of economic development included in the regression equation, the share of agricultural tourism in diversity and stability in job creation is more than other items of economic development. Showed that every eleven items at the level of $p = 0.000$ (0/99 confidence) had an indirect relationship with agricultural tourism. Finally, in order to study more deeply the spatial analysis of economic development of rural villages in Darbehgazi with emphasis on agricultural tourism in each of the villages, the Electra model was used. The results showed that Khojan village with matrix 5 has the highest rate of economic development, and other villages, respectively, Jafarabad and Rouhabad, Kariz Sabah with matrix 3, Shadmianeh, Karizak, Jilo, Noruzabad with matrix 2, finally the villages of Bahroud and Haghieh with matrix 1, have the highest and lowest rate of economic development with emphasis on agricultural tourism (saffron). It is suggested that the responsible organizations cooperate and participate in the development and construction of saffron tourism farms as high-yield enterprises in line with banking facilities and private sector support.

Keywords: Agricultural tourism, Saffron, Economic development, Rural area in Neyshabour.